

УДК 001.11

Бойко Г.О.

асистент, кафедра початкової та дошкільної освіти,
Факультет педагогічної освіти
Львівський національний університет імені Івана Франка
Львів
E-mail: boikogal@ukr.net

ПРИНЦИПИ ВІДБОРУ ЗМІСТУ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ

Анотація

Вступ. У статті розкриваються принципи відбору змісту фахової підготовки майбутніх вихователів. Дано визначення поняттям "зміст освіти", "принцип", "професійна підготовка майбутніх педагогів", "фахова підготовка майбутніх вихователів". Висвітлюються питання якості освіти в аспекті професійної підготовки майбутніх педагогів.

Мета. Визначення принципів відбору змісту фахової підготовки майбутніх вихователів.

Методи. Аналіз літератури, педагогічні спостереження, самоаналіз.

Результати. Автор називає наукові підходи, що впливають на формування змісту педагогічної підготовки майбутніх учителів (ноосферний підхід, цивілізаційний підхід, історико-педагогічний підхід, наративний підхід, фундаментальний підхід, парадигмальний підхід, синергетичний підхід, інтегрований підхід, амбівалентний підхід, акмеологічний підхід, філософський підхід, історико-педагогічний підхід).

Автор називає 4 групи передумов, що обумовлюють необхідність підготовки професійно мобільного фахівця у сфері освіти (формування нової концепції освіти; збільшення обсягу вироблення інформації і розширення інформаційного споживання; інтеграційні процеси в освіті; проблеми якості освіти).

Звертається увага на складність та специфіку професійної підготовки майбутніх вихователів. Розглядаються рівні адаптивної функції навчання та їх реалізація в умовах професійної підготовки, що сприяє вирішенню низки завдань. Автор називає групи принципів даного навчання.

Перспективи. Сьогодні важливо визначити основні напрями модернізації фахової підготовки вчителя. Без професійної досконалості буде нереалізований світоглядно-методологічний потенціал, без належної ціннісної світоглядної, загальної методологічної бази професійна майстерність перетвориться на роботу з формування «одновимірних» професіональних маргіналів.

Ключові слова: принципи, зміст освіти, фахова підготовка, професійна підготовка, майбутні вихователі.

Boyko H.O.

assistant at the Department of Primary and Preschool Education
Ivan Franko National University of Lviv
Lviv

E-mail: boikogal@ukr.net

THE PRINCIPLES OF SELECTING THE VOCATIONAL EDUCATION CONTENT FOR THE FUTURE EDUCATORS

Abstract

Introduction. The article reveals the principles of selecting the content of the professional training of future educators. The definition of "content of education", "principle", "professional training of future teachers", "professional training of future educators" is given. The issues of quality of education in the aspect of the training of future teachers are highlighted.

The purpose is to determine the principles for selecting the content of the professional training of future educators.

Methods: Literature analysis, pedagogical observations, self-analysis.

Results. The author names scientific approaches influencing the formation of the content of teacher training

for future teachers (noosphere approach, civilization approach, historical and pedagogical approach, narrative approach, fundamental approach, paradigmatic approach, synergetic approach, integrated approach, ambivalent approach, acmeological approach, philosophical approach, historical and pedagogical approach).

The author names four groups of prerequisites that require the training of a professionally mobile specialist in the field of education (formation of a new concept of education, increase in the volume of information development and the expansion of information consumption, integration processes in education, problems of quality education).

Attention is drawn to the complexity and specificity of the training of future educators. The levels of adaptive learning function and their implementation in conditions of professional training are considered, which helps to solve a number of problems. The author names groups of principles of this training.

Perspectives. Today it is important to identify the main directions of modernization of teacher training. Without professional perfection, the philosophical and methodological potential will not be realized, professional skills will turn into a work on the formation of "one-dimensional" professional margins, without proper value-based ideological, general methodological base.

Keywords: principles, content of education, vocational training, professional training, future educators.

Аннотация

Вступление. В статье раскрываются принципы отбора содержания профессиональной подготовки будущих воспитателей. Дано определение понятиям "содержание образования", "принцип", "профессиональная подготовка будущих педагогов", "профессиональная подготовка будущих воспитателей". Освещаются вопросы качества образования в аспекте профессиональной подготовки будущих педагогов.

Цель. Определение принципов отбора содержания профессиональной подготовки будущих воспитателей.

Методы. Анализ литературы, педагогические наблюдения, самоанализ.

Результаты. Автор называет научные подходы, влияющие на формирование содержания педагогической подготовки будущих учителей (ноосферный подход, цивилизационный подход, историко-педагогический подход, нарративный подход, фундаментальный подход, парадигмальный подход, синергетический подход, интегрированный подход, амбивалентный подход, акмеологический подход, философский подход, историко-педагогический подход).

Автор называет 4 группы предпосылок, обуславливающих необходимость подготовки профессионально мобильного специалиста в сфере образования (формирование новой концепции образования, увеличение объема выработки информации и расширение информационного потребления; интеграционные процессы в образовании, проблемы качества образования).

Обращается внимание на сложность и специфику профессиональной подготовки будущих воспитателей. Рассматриваются уровни адаптивной функции обучения и их реализация в условиях профессиональной подготовки, которые способствует решению ряда задач. Автор называет группы принципов данного обучения.

Перспективы. Сегодня важно определить основные направления модернизации профессиональной подготовки учителя. Без профессионального совершенства будет нереализованный мировоззренческо-методологический потенциал, без надлежащей ценностной мировоззренческой, общей методологической базы профессиональное мастерство превратится в работу по формированию «одномерных» профессиональных маргиналов.

Ключевые слова: принципы, содержание образования, профессиональная подготовка, профессиональная подготовка, будущие воспитатели.

Вступ. Сучасне динамічне суспільство потребує підготовки фахівця, здатного швидко адаптуватися до складних умов соціальної і професійної дійсності, самостійно й відповідально приймати рішення, зорієнтованого на успіх та постійне самовдосконалення. Це актуалізує проблему формування мобільності як особливої особистісної якості саме у процесі освіти, яка стає пріоритетним чинником формування суспільного інтелекту, національним ресурсом оновлення соціального життя. Саме тому загострюється питання якості освіти на всіх її рівнях, особливо в аспекті професійної підготовки нової генерації педагогічних кадрів, здатних як до особистісно-професійного саморозвитку та життєвої самореалізації, так і до формування компетенції мобільної життєтворчості вихованців [12, с.40].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблеми фахової підготовки педагогів (вчителів, вихователів) знайшли своє відображення у дослідженнях багатьох вчених (О. Антонова, Т. Бернвальд, О. Дубасенюк, В. Ковальчук, О. Козлова, Т. Садова, Т. Семенюк). На нашу думку, саме в процесі фахової підготовки майбутніх вихователів, важливим є визначити принципи відбору її змісту.

Мета. визначити принципи відбору змісту фахової підготовки майбутніх вихователів.

Результати. Фахова підготовка майбутніх вихователів ґрунтується на загальнометодологічних підходах, які і визначають її зміст.

О. Дубасенюк пропонує такі наукові підходи, що впливають на формування змісту педагогічної підготовки майбутніх учителів:

- ноосферний підхід (передбачає урахування у процесі розвитку людини різних еволюційних середовищних чинників);
- цивілізаційний підхід (вимагає врахування умов природи й організації середовища);
- історико-педагогічний підхід (дозволяє аналізувати проблеми професійно-педагогічної підтримки вчителя у контексті її генези, сучасного стану, закономірностей і тенденцій);
- наративний підхід (використовується у психологічних, філософських, історико-педагогічних дослідженнях через застосування розгорнутого оповідання як способу розуміння і відображення історичних феноменів);
- фундаментальний підхід (передбачає орієнтацію навчального процесу під час підготовки вчителя на фундаментальні знання, цінності та універсальні способи діяльності);
- парадигмальний підхід (використовує два пояснення багатоманітної педагогічної діяльності загальнонаукове поняття «парадигма» (від грецького *paradeigma* – приклад, зразок) у якості прийнятного мислительного або діяльнісного зразка, що характеризує приналежність об'єкта, явища, процесу до певної гносеологічної (пізнавальної) або онтологічної (буттєвої) моделі);
- синергетичний підхід (виявляє компоненти, системові та функціональні зв'язки педагогічних систем, процесів і аналізувати здатність учасників освітнього процесу до самоорганізації, активного творчого конструювання своєї багатоваріантної діяльності; передбачає розгляд цілісної структури особистості суб'єктів навчально-виховної діяльності як сукупності стійких властивостей і змінних ситуацій особистісно-професійного розвитку);
- інтегративний підхід (забезпечує реалізацію у процесі професійно-педагогічної підготовки вчителя принципу інтегральності знань (у їх міждисциплінарності), педагогічних систем, цілей освіти);
- амбівалентний підхід (виник унаслідок зустрічі полярних феноменів педагогічної практики (свободи і відповідальності, диференціації й інтеграції);
- акмеологічний підхід (стратегічний орієнтир, що спрямовує педагогічний процес на акмеологічну (творчо-вершинну, самоактуалізаційну, самореалізаційну) якість особистісного та професійного становлення людини, тобто на досягнення вершин у фізичному, духовно-моральному та професійному розвитку);
- філософський аспект (вивчення проблеми ноології особистості, тобто її духовного світу на засадах християнської моралі, сприяє розвитку особистості студента);
- історико-педагогічний аспект (підкреслено роль видатних педагогів у вихованні духовно-моральної особистості) [4, с.234-241].

Якщо попередні покоління набували професію на все життя, то нинішнє має бути готове до зміни професійної діяльності і володіти соціально-професійною мобільністю

через швидкоплинні виробничі умови. Відповідно до нового етапу розвитку суспільства, професія більше не виступає як центр життєвого циклу людини, а представляє одну з можливих форм адаптації і творчої самореалізації особистості [3].

Л. Фамілярська стверджує, що на сучасному етапі в галузі освіти досить значне місце належить мобільності. У контексті освітнього процесу, визначення «мобільний» характеризує дві складові педагогічного процесу — засоби навчання і форми реалізації навчальної діяльності [14, с.117].

Так, О. Козлова, Т. Малецька і Д. Козлов, визначають 4 групи передумов, що обумовлюють необхідність підготовки професійно мобільного фахівця сфери освіти. Автор пов'язує це із:

- 1) умов формуванням нової концепції освіти,
- 2) збільшенням обсягу вироблення інформації і розширенням інформаційного споживання,
- 3) інтеграційними процесами в освіті,
- 4) проблемами якості освіти [7, с. 66].

Зміна зовнішніх визначила за необхідне модернізацію фахової підготовки вчителя загальноосвітньої школи. В останні роки зроблено істотний крок у відході школи від однаковості, з'явилася значна кількість шкіл нетрадиційного типу. Відбувається відновлення змісту освіти та виховання, змінюються форми і методи виховної роботи з учнями, з'являються спроби здійснити демократизацію життя школи [3].

Складність професійної підготовки полягає у тому, що оволодіння студентами професійною діяльністю має відбуватися у межах навчальної діяльності. Т. Садова вбачає підготовку студентів до організації пізнавальної діяльності в сучасному дошкільному закладі як складову цілісного процесу професійно-педагогічної підготовки, де підготовка буде ефективною за умов спрямованості навчальної діяльності на усвідомлення суті та особливостей організації пізнавальної діяльності дітей дошкільного віку; оволодіння студентами гностичними вміннями; забезпечення інтегративних зв'язків теорії і практики в оволодінні студентами практичними навичками.

Професійно-педагогічна підготовка розглядається Т. Садовою як система взаємопов'язаних і взаємодіючих структурних і функціональних компонентів, сукупність яких забезпечує достатній рівень готовності студентів до майбутньої професійної діяльності. Основними характеристиками професійно-педагогічної підготовки автор визначає системність, цілісність, процесуальність [13, с.154-159].

На основі означених концептуальних підходів доцільно акцентувати увагу на принципах формування професійності майбутніх вихователів.

Спершу, дамо визначення поняттю «принцип». Слово «принцип» латинського походження, означає «опора», «основа», «керівництво».

За С. Максимюк, принципи — це вихідні керівні положення, філософськи і психологічно обґрунтовані і перевірені практикою. у принципах відбиваються нормативні основи навчально-виховного процесу, тому вони є обов'язковими і втілювати їх слід комплексно [9, с.111].

Дослідники пропонують такі принципи, зокрема:

1. Принцип інноваційності й дитино центризму, який має стати головним в освітній діяльності та системі відносин у суспільстві, ставленні дорослих до дітей. Культура дитино центризму та інноваційності має визначати всю діяльність сучасного педагога [8, с. 94]. Найвищою педагогічною цінністю для вихователя має бути дитина, тому майбутній вихователь мусить прагнути щонайповніше забезпечувати психолого-педагогічний супровід розвитку дітей дошкільного віку, створювати розвивально-сенсорне середовище для розвитку творчих здібностей вихованців.

2. Додержання принципу гуманізації в підготовці майбутніх вихователів

забезпечує спрямовану підготовку вихователів до гуманного виховання дітей дошкільного віку, «бо виховання (справжнє, гуманістичне) – це в чистому вигляді є творчість в одній із її найважливіших безпосередніх форм» [10, с.175].

3. Принцип індивідуалізації навчання майбутніх вихователів дітей дошкільного віку означає врахування індивідуальних особливостей, професійних наукових інтересів та здібностей кожного студента, створення умов для прояву і розвитку творчих задатків. Саме індивідуалізація допомагає студентам накопичувати власний досвід творчої поведінки і педагогічного спілкування та виробляти особисту систему педагогічних цінностей.

4. Принцип діалогізації. Важливою ознакою спільної творчої діяльності викладача та студента є рівноправне, повноцінне, міжособистісне спілкування, що забезпечує виникнення довіри, партнерства учасників педагогічної взаємодії. Л. Попов вважає, що творча особистість завжди діалогічна, перебуває у взаємодії. Діалог є найбільш демократичною формою проведення занять, найкоротшим шляхом до постійного підтримання зворотного зв'язку й найбільш динамічним способом одержання нової інформації [11, с.136].

В. Карамушка наголошує, що діяльність спричиняє зміни в життєдіяльності особистості і суспільних угруповань (суспільства), і ці зміни мають позитивний, негативний або нейтральний вплив. Водночас ці зміни неминуче приводять до змін чинних потреб, а також до формування нових, в результаті чого змінюються потреби в знаннях, а отже, виникає потреба в зміні освітньої системи, яка має задовольняти освітні потреби суспільства.

Автор наголошує, що освіта, спрямована в майбутнє, оскільки готує людину до майбутнього життя і діяльності. Така підготовка відбувається на засадах і реаліях сьогоденного життя, а не майбутнього. І якщо до функцій освіти й належить прогностична, то належного змістовного відображення її в програмах підготовки фахівців немає [5, с.27-28].

Зміст освіти є системою наукових знань, умінь і навичок, оволодіння якими забезпечує всебічний розвиток розумових і фізичних здібностей студентів, формування наукового світогляду, моралі і поведінки, підготовки до суспільного життя, до праці [9].

У контексті визначення змісту фахової підготовки майбутніх вихователів доцільно звернути увагу на педагогічну діяльність студентів та їх професійну компетенцію.

Педагогічна діяльність для різних студентів має різний зміст. Для одних вона є засобом отримати похвалу батьків, сподобатися викладачеві (зовнішня мотивація), для інших – це проникнення в суспільне життя, самореалізація особистості (внутрішня мотивація), для інших – це проникнення у суспільне життя, самореалізація особистості (внутрішня мотивація). Мотиви навчання не мають бути пасивними і споглядальними, вони перед усім повинні базуватися на активному інтересі до того, що є предметом вивчення [1, с. 61].

Професійна концепція студента починає формуватися ще задовго до початку професійного навчання. Завершення її формування відбувається також не у вищому навчальному закладі, а у процесі професійної адаптації. Однак значимість професійної освіти у формуванні фахівця не можна зіставити із жодним етапом професійного розвитку.

Означена на дидактичному рівні організація освітнього процесу у ВНЗ за умов реалізації адаптивної функції має сприяти вирішенню комплексу взаємопов'язаних завдань професійної підготовки майбутнього вчителя, зокрема:

- урахування різноманітних біофізіологічних і психологічних особливостей (уяви та фантазії, мислення і пам'яті тощо) у процесі здійснення адаптивного навчання, здатного за певних умов розвивати ці особливості, готувати до переборення більш

складних індивід них негараздів;

- створення умов для свідомого вибору професії вчителя на доуніверситетському етапі ранньої професійної орієнтації;

- формування й утримання мотивації до навчальної й професійно-адаптивної діяльності студентів в умовах університетської теоретико-практичної професійної підготовки;

- розвиток загальної й професійної адаптації студентів засобами організації квазіпрофесійної діяльності в ході навчання професії вчителя;

- формування індивідуального стилю здійснення навчально-пізнавальної й професійно-педагогічної діяльності, адаптованої до особистісних можливостей кожного студента;

- озброєння студентів системою адаптивно-розвивальних способів організації та здійснення педагогічної взаємодії з дитиною, групою дітей, колегами, батьками щодо реалізації адаптивного підходу до кожного;

- формування потреби й здатності самоадаптації в процесі навчання в професії вчителя;

- оволодіння технологією само вивчення студентом своїх особистісних і професійних особливостей реалізації самоадаптивної функції навчання, взаємодія з іншими людьми, умінь докорінно змінювати лінії власної поведінки. Знання про себе, виявлення своїх сильних сторін полегшує й прискорює адаптацію до постійно змінюваних умов навчання професії вчителя [2, с. 36-37].

І. Боднар виділяє три групи принципів адаптивного навчання: базові, що регулюють адаптивні процеси у вищій школі, ключові, що сприяють адаптації студентів до міжособистісних, інтерактивних технологій фахової підготовки, та загальнодидактичні, що регулюють освітні процеси у середній і вищій школі із засвоєння предметних, міжпредметних і над предметних знань, умінь і навичок та формування здатностей їх застосовувати в практичній діяльності [2, с.40].

Дослідники О. Г. Козлова, Т. В. Малецька і Д. О. Козлов конкретизують освітню мету підготовки професійно мобільних кадрів у педагогічній освіті та виділяють в якості цілей-складових наступне:

- формування універсальних навичок діяльності, що забезпечують мобільність як якість особистості;

- орієнтацію на інноваційну діяльність;

- забезпечення широкої професійної педагогічної підготовки як бази для можливого освоєння інших професій педагогічного профілю;

- посилення менеджерської підготовки майбутніх педагогічних кадрів;

- забезпечення фундаментальної соціально-гуманітарної підготовки як бази для освоєння професій іншого профілю [7, с.68].

Варто відзначити, що вдосконаленню професійної мобільності майбутнього вчителя сприяє така організація процесу навчання у межах якої:

- здійснюється відбір і конструювання змісту на основі принципу модульності;

- організаційні форми й методи навчання усувають труднощі у прийнятті професійних рішень і психологічні бар'єри, сприяючи розвитку навичок самокорекції;

- досягається їх адекватність структурним компонентам професійно-педагогічної мобільності [7, с. 69].

До чинників, що впливають на освіту, а отже, є передумовами модернізації професійної підготовки майбутнього вчителя, дослідники відносять такі:

- формування нової етики і норм поведінки та діяльності в інформаційно-глобальному світі, усвідомлення особистої відповідальності за життя планети, використання безпечних для здоров'я технологій;

- зміна змісту і методів підготовки майбутніх учителів, озброєння їх навичками майстерного використання найсучасніших засобів відтворення і перетворення навчальної інформації, що забезпечить оновлення дидактики, методики, а також всього комплексу психолого-педагогічної підготовки;

- формування відкритого світового ринку, де домінують ті країни, які перетворили освіту в національний пріоритет;

- перехід до інформаційної стадії соціального розвитку з розвиненим демократичним ладом, де формування автономних і розвинених особистостей – нагальна потреба [8, с. 85].

Потреба української системи освіти адаптуватися до європейського соціокультурного контексту має реалізуватися, насамперед, як гнучке і творче ознайомлення з новітніми технологіями навчання, активне знаходження спільних концептуальних і засадничих принципів. Україна, приймаючи Болонські ідеї не повинна втратити здобутки, кращі традиції системи освіти попередніх років. Орієнтація на Болонський процес не має призводити до надмірної перебудови вітчизняної системи освіти. Адже Болонські освітянські вимоги – це не уніфікація вищої освіти, а широкий доступ до багатоманітності освітніх і культурних надбань різних народів.

Сьогодні важливо визначити основні напрями модернізації фахової підготовки вчителя як єдиного завдання, вважає В. Ковальчук. Без професійної досконалості буде нереалізований світоглядно-методолігічний потенціал, без належної ціннісної світоглядної, загальної методологічної бази професійна майстерність перетвориться на роботу з формування «одновимірних» професіональних [6, с.32].

Висновки. На основі дослідження наукових джерел та їх аналізу можемо стверджувати, що до змісту фахової підготовки відносимо наступне:

- системний підхід до професійної підготовки;
- професійну підготовку;
- адаптивну функцію;
- готовність до професійної діяльності.

Список використаних джерел

1. Бернвальд Т. Формування мотивації навчальної діяльності майбутніх учителів в умовах сьогодення. *Рідна школа*. 2011. № 11. С. 60-64.
2. Бондар В., Шапошнікова І. Адаптивне навчання студентів як передумова реалізації компетентнісного підходу до професійної підготовки вчителя. *Рідна школа / голов. ред. Пугач А.* Київ 2013. № 11. С. 36-41.
3. Грицькова Н. В. Особливості соціально-професійної мобільності вчителя в умовах сучасної середньої школи. *Рідна школа*. №11, 2013.
4. Грицькова Н. В. Формування професійної мобільності майбутніх учителів у системі студентського самоврядування. *Витоки педагогічної майстерності : зб. наук. праць.* – Полтава, 2011.– С. 102-105.
5. Дубасенюк О.А., Семенюк Т.В., Антонова О.Є. Професійна підготовка майбутнього вчителя до педагогічної діяльності: монографія. Житомир: Житомир. держ. пед. ун-т, 2003. 193 с.
6. Карамушка В. Реагування освіти на цивілізаційні виклики. *Шлях освіти: наук.-метод. журн.* Київ: Пед. преса, 1995. С. 25-32.
7. Ковальчук В. Педагогічні умови модернізації фахової підготовки сучасного вчителя. *Початкова школа : науково-методичний журнал*. 2014. №10. С. 30-33
8. Козлова О. Г. Малецька Т. В., Козлов Д. О. Професійна мобільність майбутнього вчителя як педагогічна проблема. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології : науковий журнал. МОН України, Сумський держ. пед. ун-т ім. А. С. Макаренка / редкол.: А. А. Сбруєва, О. Є. Антонова, Дж. Бішоп та ін.]. Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2015. № 7 (51). С. 63-72.*
9. Кремень В. Г. Освіта і наука в Україні –інноваційні аспекти. Стратегія. Реалізація.

Результати. Київ : Грамота, 2005. С. 94.

10. Максимюк С. П. Педагогіка : навчальний посібник. Київ: Кондор, 2005. 667 с.

11. Новіков Б. В. Творчість як спосіб здійснення гуманізму: монографія Київ : ПАРАПАН, 2005. С. 175

12. Попов Л. М. Психологія самодеятельного творчества студентов. Казань: Изд-во Казан. ун-та, 1990. С. 136.

13. Пріма Р. М. Формування професійної мобільності майбутнього вчителя: вектори наукових досліджень. *Педагогічна освіта: теорія і практика*. Психологія. Педагогіка: зб. наук. праць Київський ун.-тет Б.Грінченка. Київ, 2016. С.41 – 47.

14. Садова Т. А. До проблеми дослідження підготовки майбутніх вихователів до організації пізнавальної діяльності у ДНЗ. Наукова школа академіка Алли Богуш : монографія / упоряд., ред. А. М. Богуш. К. : Видавничий Дім «Слово», 2009. 528 с.

15. Фамілярська Л. Л. Мобільність як перспективна складова сучасного освітнього процесу. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2014. Т. 41, вип. 3. С. 117-12

References:

1. Bernvald, T. (2011). Formuvannya motyvatsii navchalnoi diialnosti maibutnix uchyteliv v umovakh sohodennia [Formation of motivation of educational activity of future teachers in the present conditions]. *Native school*, 11, p. 60-64. [in Ukrainian].

2. Bondar, V., Shaposhnikova, I. (2013). Adaptivne navchannia studentiv yak peredumova realizatsii kompetentnitsnoho pidkhodu do profesiinoi pidhotovky vchytelia [Adaptive teaching of students as a prerequisite for the implementation of a competent approach to teacher training]. *Native school*, 11, p. 36-41. [in Ukrainian].

3. Gritskova, N.V. (2013). Osoblyvosti sotsialno-profesiinoi mobilnosti vchytelia v umovakh suchasnoi serednoi shkoly [Special features of social-professional mobility of a teacher in a modern high school]. *Native school*, 11. [in Ukrainian].

4. Gritskova, N.V. (2011). Formuvannya profesiinoi mobilnosti maibutnix uchyteliv u systemi studentskoho samovriaduvannia [Formation of Professional Mobility of Future Teachers in the Student Self-Government System]. *Origins of pedagogical skill: Sb. sciences works*. Poltava, p. 102-105. [in Ukrainian].

5. Dubasenyuk, O.A., Semenyuk, T.V., Antonova O.Ye. (2003). Profesiina pidhotovka maibutnoho vchytelia do pedahohichnoi diialnosti: monohrafiia [Professional training of the future teacher for pedagogical activity: monograph]. Zhitomir: Zhitomir. state ped un. [in Ukrainian].

6. Karamushka, V. (1995). Reahuvannia osvity na tsyvilizatsiini vyklyky [Responses to Education for Civilization Challenges]. *Educational path: science-method. Journ.* Kiev: Ped. press, p. 25-32. [in Ukrainian].

7. Kovalchuk, B. (2014). Pedahohichni umovy modernizatsii fakhovoi pidhotovky suchasnoho vchytelia [Pedagogical conditions of modernization of professional training of a modern teacher]. *Primary school: scientific and methodological journal*, 10, p. 30-33. [in Ukrainian].

8. Kozlova, O.G., Maletska, T.V., Kozlov, D.O. (2015). Profesiina mobilnist maibutnoho vchytelia yak pedahohichna problema. [Professional mobility of the future teacher as a pedagogical problem]. *Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies: scientific journal*. Sumy: SumPPU them. A. S. Makarenko, 7 (51), p. 63-72. [in Ukrainian].

9. Kremen, V.G. (2005). Osvita i nauka v Ukraini –innovatsiini aspekty. Stratehiia. Realizatsiia. Rezultaty [Education and Science in Ukraine-Innovative Aspects. Strategy. Realization. Results]. Kiev: Gramota, p. 94. [in Ukrainian].

10. Maksimyuk, S.P. (2005). Pedahohika: navchalnyi posibnyk. [Pedagogy:a manual]. Kiev: Condor. [in Ukrainian].

11. Novikov, B.V. (2005). Tvorchist yak sposib zdiisnennia humanizmu: monohrafiia [Creativity as a way of implementing humanism: monograph]. Kiev: PARAPAN. [in Ukrainian].

12. Popov, L. M. (1990). Psykholohyia samodeiatelnoho tvorchestva studentov. [Psychology of amateur creativity of students]. Kazan: Iz. Kazan. Un-te. [in Russian].

13. Prima, R.M. (2016). Formuvannya profesiinoi mobilnosti maibutnoho vchytelia: vektory naukovykh doslidzhen [Formation of Professional Mobility of the Future Teacher: Vectors of Scientific Research]. *Pedagogical Education: Theory and Practice. Psychology. Pedagogy: Sb. sciences Works of*

the Kiev University B. Grinchenko. Kiev, p. 41 - 47. [in Ukrainian].

14. Sadova, T.A. (2009). Do problemy doslidzhennia pidhotovky maibutnikh vykhovateliv do orhanizatsii piznavalnoi diialnosti u DNZ [To the problem of studying the training of future educators for the organization of cognitive activity in the DHS]. Scientific School of Academician Allo Bogush: Monograph. Kiev: Publishing House "Word". [in Ukrainian].

15. Familarska, L. L. (2014). Mobilnist yak perspektyvna skladova suchasnoho osvithnoho protsesu [Mobility as a perspective component of the modern educational process]. *Information technologies and teaching aids*, T. 41, Vp. 3, p. 117-122. [in Ukrainian].